

Wyróżnienie w VII Ogólnopolskim Konkursie Literackim „Płynąć pod prąd”

dla Dominiki Golon

z Gimnazjum nr 4 w Zespole Szkół nr 2 im. Stanisława Staszica w Szamotułach

za pracę pt. „Polska to trudna miłość”

w kategorii szkół gimnazjalnych – proza

Polska to trudna miłość

*„Na taką miłość nas skazali,
taką przebodli nas ojczyznę”.*

Zbigniew Herbert

Czym jest miłość? Czy aby na pewno – jak głosił Platon – drogą do Piękną, Dobra i Prawdy? Myślę, że miłość to uczucie zbyt skomplikowane, by można je było sprowadzić do prostej definicji. Jednakże jedno wiem na pewno – tajemnicę miłości, która wymaga niekiedy ogromnych poświęceń, odkryć potrafią jedynie najszlachetniejsi z ludzi. Wielkość miłosnego uczucia jest jak dwie krople wody: *Lasy płonęły / a oni / na sztych splatali ręce / jak bukiety róż // (...) do końca byli mężni / do końca byli wierni / do końca byli podobni / jak dwie krople / zatrzymane na skraju twarzy //*.

Miłość jest wyjątkowa. Rzadko pojawia się jako samodzielne uczucie, w czystej postaci. Zwykle stanowi mieszaninę radości i szczęścia, ale też tęsknoty i samotności. Zdarza się, że miłość ta jest – jak chciał Platon – odpowiedzią na dobro. Dobro, które nosi miano Ojczyzny. Dobro, które wymaga ogromnych poświęceń. Dobro, które drastycznie wpływa na ludzkie życie. Wpływ ten jest wynikiem związku tego, co osobiste, z tym, co ogólne: *(...) stwierdzam tylko / istnienie tego związku / objawia się on w bladeści / w nagłym czerwienieniu / w ryku i wyrzucaniu rąk / i wiem że może zaprowadzić / do pospiesznie wykopanego dołu //*.

Tak właśnie ofiarował się Maksymilian Ciężki. Urodził się 24 listopada 1898 roku w Szamotułach jako syn Weroniki i Józefa Ciężkich. W jego rodzinnym domu zawsze obecny był duch patriotyzmu. W dużej mierze to rodzice Ciężkiego sprawili, że jego losy ściśle związały się z historią Polski. Maksymilian już od najmłodszych lat na pierwszym miejscu stawiał ojczyznę. Jako nastolatek należał do szamotulskiego ruchu skautowego i organizacji konspiracyjnych, zmierzających do odzyskania niepodległości.

Zasługi Ciężkiego w roli powstańca wielkopolskiego i działacza Rady Żołnierskiej sprawiły, że został przydzielony do komórki radiowywiadu II Oddziału Sztabu Głównego. Jako członek Biura Szyfrów mógł wykorzystać swe umiejętności techniczne, dzięki czemu on i pozostali kryptolodzy regularnie odczytywali niemieckie depesze. W 1929 roku Maksymilian

Ciężki oraz Antoni Palluth zorganizowali kursy dla studentów matematyki na Uniwersytecie Poznańskim. Trzy lata później zespół uniwersyteckich kursantów, złożony z Jerzego Różyckiego, Henryka Zygalskiego i Mariana Rejewskiego, rozpoczął pracę nad szyframi Enigmy. W tym samym roku Ciężki udostępnił Rejewskiemu tajne materiały, co zaowocowało złamaniem przez niego szyfru Enigmy i odczytaniem pierwszej depezy niemieckiej. Gdyby nie Ciężki i jego wiara w sukces niekonwencjonalnych środków, z pewnością nie zostałaby rozszyfrowana. Maksymilian zaufał swemu przecuciu i osiągnął sukces, o którym ludzie mieli zapomnieć w ciągu zaledwie kilkunastu lat.

Po tak niesamowitym triumfie Ciężki poświęcił trochę czasu swemu życiu osobistemu. Nabył posiadłość w podpoznańskim Piątkowie i – z poślubioną w 1924 roku Bolesławą Klepczarek – doczekał się trzech synów. Na kilka lat przed II wojną światową zorganizował grupę, która zajęła się budową kopii Enigmy. W lipcu 1939 roku odbyło się spotkanie w Pyrach, podczas którego Polacy przekazali Francuzom i Brytyjczykom sekret łamania szyfrów Enigmy, co ułatwiło aliantom pokonanie hitlerowskich Niemiec. Na tym jednak kończą się sukcesy Ciężkiego, gdyż los zaplanował dla niego całkiem inną drogę. Niestety było wpisane w jego przeznaczenie. O toposie przeznaczenia Herbert pisał wielokrotnie: (...) *stoimy na granicy / nazywanej rozsądkiem / i w pożar się patrzymy / i śmierć podziwiamy //*. Ciężki wraz z grupą kryptologów został przeniesiony do francuskiej siedziby kryptologicznej, całkowicie kontrolowanej przez oficera o nazwisku Bertrand. W wyniku jego działań Polacy nie mogli skutecznie pracować nad rozszyfrowywaniem depezy. Ciężki po latach tak opisał tę sytuację: *Zdrada była oczywista. Nikomu jednak nie mogliśmy o tym powiedzieć. To bardzo bolało.* Kryptolodzy nie mogli nic zrobić:(...) *prawdę – jak pisał Herbert – nosimy w zaciśniętych ustach / okrutna jest i nazbyt ciężka / więc dźwigamy ją sami.* Bertrand nieustannie sabotował wszelkie próby ucieczki. W wyniku jego działań 15 stycznia 1943 roku Maksymilian Ciężki trafił do więzienia w Perpignan, skąd we wrześniu został przeniesiony do obozu internowania na zamku Eisenberg w dzisiejszych Czechach. Jak pisał Herbert: (...) *I nie przebaczą zaiste nie w twojej mocy / przebaczać w imieniu tych których zdradzono o świecie.* Te słowa idealnie opisują ówczesną sytuację Ciężkiego. W tamtym czasie szamotulanin zaczął już sobie zdawać sprawę ze swojego tragicznego położenia.

Po wyzwoleniu Ciężki z nadzieją w sercu dotarł do Londynu – myślał, że może tam pozna przyczyny swej emigracji i marginalizacji jego misji. Niestety, nikt się tam z nim nie liczył. Maksymilian został skierowany do szkockiego Kinross – polskiego zapasowego ośrodka łączności. Nie wymagano od niego zbyt wiele, dlatego dużą część uwagi mógł skupić na rodzinie. Często wymieniał listy z ukochaną Bolesławą, snując plany na przyszłość. Zapewniał żonę, że po powrocie do Polski będą prowadzić spokojne i szczęśliwe życie razem ze swoimi synami. Jednakże w tej kwestii los również nie był dla niego łaskawy. Małżonka zataiła przed Ciężkim fakt, iż jeden z synów znalazł się na emigracji, a dwóch pozostałych zginęło w czasie wojny. Do końca swych dni Maksymilian był przekonany, że jego dzieci żyją.

Ostatecznie Ciężki nigdy nie wrócił do ukochanej ojczyzny. Polak musiał zamieszkać w Anglii. W 1950 roku mężczyzna zachorował na nowotwór. Zmarł 9 listopada 1951 roku w szpitalu w Hayle. (...) *A nagrodzą cię za to tym co mają pod ręką / chłostą śmiechu zabójstwem na śmietniku //* – tak właśnie skończyła się historia Maksymiliana Ciężkiego. Nie usłyszał słów wdzięczności za to, co zrobił dla ojczyzny. Mimo, że poświęcił Jej całe swoje życie, wielu ludzi o nim zapomniało. Podpułkownik Ciężki przez swój nonkonformizm pozostał całkiem sam. Nie mógł liczyć na pomoc innych. Kochał Polskę, lecz ojczyzna nie chciała go przyjąć z powrotem. Miłość Ciężkiego do Polski była bezwarunkowa, choć

niełatwa. Nigdy jednak nie żałował tego, iż pomógł tak wielu istnieniom, nawet jeśli kosztem swego szczęścia.

Pod wieloma względami Ciężki przypomina Herberta, który również był nieszczęśliwym patriotą. Żył w ciągłym rozdarciu wewnętrznym. Całym sercem oddany Prawdzie, Uczciwości oraz Wierności, otwarcie sprzeciwiał się niesprawiedliwości, choć wiedział, że i tak (...) *oni wygrają / pójdą na twój pogrzeb i z ulgą rzucają grudę / a kornik napisze twój utadzony życiorys*. Tylko marzenia dawały mu nadzieję na powrót do Ojczyzny, która nie zdradza i nie oszukuje.

W „Potędze smaku” Herbert głosił: *To wcale nie wymagało wielkiego charakteru / nasza odmowa niezgoda i upór / mieliśmy odrobinę koniecznej odwagi / lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku / Tak smaku / w którym są włókna duszy i chrząstki sumienia*. Ciężki i Herbert walczyli o ujawnienie Prawdy po to, by nie zapomnieć, jak to jest być człowiekiem. Człowiekiem, który nie traci honoru dla własnych korzyści. Człowiekiem, który potrafi pomóc innym, nie oczekując żadnego wynagrodzenia. Obaj kochali Polskę, choć była to miłość trudna. Kochali, bo tylko dzięki miłości – jak widział to Platon – można żyć prawdziwie, w świecie pozbawionym wszelkich pozorów. Przeznaczeniem ich obu było dołączyć do grona (...) *obrońców królestwa bez kresu i miasta popiołów //*.

Bibliografia

1. Grajek Marek, *Enigma. Blżej prawdy*, Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2007.
2. Grajek Marek, *Maksymilian Ciężki architekt triumfu nad enigmą*, Szamotuły: Muzeum Zamek Górków, 2016.
3. Archiwum prywatne Barbary Ciężkiej (listy Maksymiliana Ciężkiego, fotografie, dokumenty, odznaczenia).
4. Archiwum Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego, Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Polska to trudna miłość

Maksymilian Ciężki
24.11.1898 - 09.11.1951

Józef Ciężki - ojciec Maksymiliana około 1900 r.

„[...] Simon Singh, brytyjski historyk [...], napisał, że Ciężki „przyszedł na świat w Szamotulach, jednym z ośrodków polskiego nacjonalizmu”. Aby właściwie odczytać to zdanie, trzeba pamiętać, że Brytyjczycy określali mianem nacjonalizmu także np. hinduski ruch niepodległościowy. Przez pryzmat swych korzeni Singh powinien być określać postawę Gandhiego i jego naśladowców raczej jako patriotyzm niż nacjonalizm, [...]. Brytyjczyk hinduskiego pochodzenia [...] bez trudu zidentyfikował najważniejsze dziedzictwo, jakie Maksymilian Ciężki wyniósł z rodzinnego domu: patriotyzm.”

Barbara Ciężkai i Marek Grajek, Maksymilian Ciężki 1898 - 1951, Szamotuły 2008

Maks jako uczeń.

Maksymilian w czasach szkolnych. Okres tworzenia drużyny skautów. Mentorem Maksymiliana w tym okresie był Idrzi Świtalski szamotulski lekarz, poseł na Sejm Pruski z ramienia Ligi Narodowej i współtwórca wielkopolskiego skautingu.

Członkowie Szamotułskiej Rady Robotników i Żołnierzy. Pierwszy od lewej, w trzecim rzędzie niepełna dwudziestoletni Maks Cząski.

Rekonstrukcja wydarzenia historycznego poprzedzającego Powstanie Wielkopolskie. Scena obalenia drzewa posadzonego przez administrację niemiecką odegrana przez wroniecką grupę rekonstrukcyjną „Histori-ca”.

Maksymilian Ciężki. Początki w Biurze Szyfrów.

Maks z żoną Bolesławą w dniu ślubu rok 1924.

Maksymilian Ciężki z żoną Bolesławą, dwoma synami Zdzisławem i małym Zbigniewem.

Z rodziną i kolegami z Biura Szyfrów. Pierwsza z prawej Bolesława Ciężka, drugi z prawej Franciszek Pokorny, obok Maksymiliana syn Zdzisław, w środku niezmani – oficer Biura Szyfrów i kobieta, która pojawia się na fotografii powyżej. Około 1927 r.

Oficerowie Biura Szyfrów ok. 1925 r. Maksymilian Ciężki stoi pierwszy z prawej. Od prawej siedzą Jan Kowalewski. W środku nieznany oficer Cesarskiej Marynarki Japońskiej, obok Franciszek Pokorny, pierwszy z lewej stoi Jakub Płociz.

Zona Bolesława z synami.

Maksymilian Ciężki z siostrą Kazimierną na podpoznańskim Piątkowie.

Marian Gmurowski, szwagier Makska, z pomocnikiem podczas grodużenia posiadłości na Piątkowie.

Wśród członków rodziny i przyjaciół.

Ślub siostry Kazimie-ry z Marianem Gmurowskim. Świadkami Maksymilian Ciężki i brat pana młodego Florian Gmurowski (dominikanin, imię zakonne brat Andrzej). Brat Andrzej zginął w Powstaniu Warszawskim 1944.

Synowie Maksymiliana Ciężkiego około 1934 roku. Od lewej najmłodszy Henryk. Najstarszy Zdzisław i średni Zbigniew.

Maksymilian z żoną, siostrą Stanisławą i synem Henrykiem na spacerze poznańska ulicą Aleksandra Fredry.

Żona Bolesława z domu Klepczarek.

Rodzinną sielankę na Piątkowie.

Synowie Maksymiliana. Wysoko na drzewie najstarszy Zdzisław, który został rozstrzelany w 1944 roku na gruzach warszawskiego getta, Zbigniew żołnierz ZWZ zamordowany w Oświęcimiu i najmłodszy Henryk żołnierz Powstania Warszawskiego.

Od lewej siostra Stanisława, synowie Henryk, Zdzisław, Zbigniew i ich mama, żona Maksymiliana, Bolesława. Około 1940 r.

Na tej willi na Piątkowie przy ulicy Kasztanowej (obecnie Jaminy Omańkowskiej) żona Bolesława, brat Maksymiliana Władysław z żoną Marią, synowie Ciężkiego Zdzisław, Zbigniew i Henryk, siostry Maksz Stanisława i Kazimiera.

Po kampanii wrześniowej 1939 roku Maksymilian Ciężki, przez Rumunię przedostaje się do Francji. Utworzonemu we Francji, w wili Château des Fouzes w pobliżu miasteczka Uzès, ośrodkowi kryptologicznemu nadano nazwę „Cadix”. Maksymilian Ciężki objął w tym ośrodku obowiązki zastępcy dowódcy polskiego zespołu. Z uwagi na trudności w przechwytywaniu depesz z odległych frontów, zorganizowano filię ośrodka w Algierze pod kryptonimem „Kouba” albo nazwą Posterunek Oficerski 1. Najczęściej w roli oficera kierującego występował Maksymilian Ciężki pod zmienionym nazwiskiem Maximilien Muller. Do „Ośrodka Cadix” Ciężki powrócił ostatecznie w czerwcu 1942 roku. Od 15 stycznia 1943 roku rozpoczęła się próba przekroczenia granicy z Hiszpanią, która w końcowym efekcie zakończyła się uwięzieniem części zespołu, z Ciężkim i Langerem, najpierw w obozie dla jeńców wojennych Stalag 122 w Compiègne, a od września 1943 roku w obozie na zamku Eisenberg w Czechach. 7 maja 1944 internowanych przetransportowano do Karlsbadu, a 25 maja zostają przejęci przez Amerykanów.

Barbara Ciężka wypowiedź z 04.02.2009 r.

Legitymacja osobista nr 24/37, wystawiona przez Szefa Oddziału II Sztabu Głównego w Warszawie 1 IV 1937 r.

Zaświadczenie nr 274 Stacji Zbornej dla Żołnierzy Polskich w Paryżu. Wystawiona przez Komendanta Centre d'Hebergement 23 X 1939 r.

Legitymacja Armii Polskiej we Francji nr 212, wystawiona przez Ministra Spraw Wojskowych w Paryżu 23 X 1939 r.

W drodze do Algierii.

Maksymilian Ciężki i Gwidon Langer po przybyciu do Londynu.

Na Wyspy Brytyjskie Ciężki przybywa pod koniec czerwca 1945 roku. Major Maksymilian Ciężki po zakończeniu wojny osiadł w szkockim Kinross gdzie pracował do momentu ogłoszenia demobilizacji w 1948 roku. Krótko, po demobilizacji, mieszkał w Londynie. Wreszcie na przełomie 1949/1950 przybywa do Kornwalii, gdzie umiera 9 listopada 1951 roku.

Fotografia legitymacyjna w ubiorze typu battle - dress, z oznakami stopnia majora.

Podczas pracy, na stanowisku dowódcy ośrodka szkoleniowego w Kinross w Szkocji.

Maksymilian Ciężki jako szef ośrodka szkoleniowego w Kinross, Szkocja.

Fotografia legitymacyjna w ubraniu cywilnym po demobilizacji około 1949 roku.

Książeczka Uposażenia Oficera nr A.27, wystawiona przez Szefa Wydziału Finansowego Oddziału Informacyjno - Wywiadowczego Naczelnego Wodza z dnia 1 VII 1945 r.

Orzeł Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

W czasie pobytu w Wielkiej Brytanii Maksymilian Ciężki został uhonorowany wieloma odznaczeniami wojskowymi. Po śmierci Ciężkiego jego przedmioty osobiste przekazano rodzinie. Obecnie wiele z nich jest własnością Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Naszywki na mundur.

Fragment wstążki odznaczenia Brytyjskiego Gwiazda Wojny 1939-1945.

Fragment wstążki Brytyjskiego Medalu Wojny.

Medal Wojska wydany przez dowódcę I Korpusu 13 VI 1946 roku.

Brytyjskie odznaczenie. Gwiazda Francji i Niemiec przyznana Ciężkiemu.

Brytyjski Medal Obrony.

Synowie Maksymiliana Ciężkiego: Zdzisław 1923 –1944, rozstrzelany przez okupanta na gruzach warszawskiego getta, Zbigniew 1926 – 1942, zamordowany w Oświęcimiu, Henryk urodzony w 1920, zmarły w 1998. Wszyscy synowie Ciężkiego byli zaangażowani w walkę z hitlerowcami, o niepodległą Ojczyznę.

Zdjęcie Bolesławy Ciężkiej z synami od lewej: Zbigniew, Zdzisław, Henryk. Druga od prawej siostra Maksymiliana Ciężkiego Stanisława, Warszawa, okupacja. W tle prawdopodobnie Most Poniatowskiego.

Bolesława Ciężka poszukiwała poprzez PCK syna Zdzisława, który został rozstrzelany w Warszawie.

Powżej: Krzyż Oświęcimski pośmiertnie przyznany Zbigniewowi Ciężkiemu.

Warszawski Krzyż Powstańczy i Krzyż Partyzancki przyznany Henrykowi Ciężkiemu, najmłodszemu z synów Bohatera Enigmaty.

Rękopis listów Maksymiliana Ciężkiego do rodziny i koperta adresowana ręką majora, a od 1 stycznia 1946 roku podpułkownika w Korpusie Łączności. Ciężki nigdy nie dowiedział się o swym awansie.

Fragment rachunku dotyczący pogrzebu Maksymiliana Ciężkiego wystawiony 21 listopada 1951 roku.

Po wojnie Bolesława Ciężka poszukiwała męża poprzez agendy Czerwonego Krzyża. Powyżej świadectwo owych poszukiwań.

100 11052

Orange Card of the Registrar General

Passport to the Right and Entry to Health, Death Registration Act 1901

Registrar General		Hospital		In the County of	
No.	Deaths in the Sub-district of	No.	Age	No.	County
100 11052	100 11052	100 11052	100 11052	100 11052	100 11052
100 11052	100 11052	100 11052	100 11052	100 11052	100 11052

100 11052

Wydruk z rejestru szpitala w Hayle informujący o przyczynach śmierci ppłk. Maksymiliana Ciężkiego.

Miejsce spoczynku Ciężkiego w miejscowości Par na cmentarzu Tywardreath w Kornwallii.

Pogrzeb i odsłonięcie pomnika Maksymiliana Cieżkiego w Szamotułach 23 listopada 2008.

Wśród zaproszonych gości inicjatorzy wprowadzenia prochów Bohatera Enigmy: Barbara Cieżka (synowa), Kazimiera Piliaczynska (bratunicka), autor książki poświęconej Enigmie Marek Grajek, Marek Wozniak Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Minister Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Stanisław Ciecchanowski, przedstawiciele Urzędu Miasta i Gminy w Szamotułach z zastępcą Burmistrza Jaromirem Zielińskim.

